

» ma's. Ons huis is door de NAM gekozen als testwoning. Ingenieursbureau Arcadis hanteert een model dat ze van binnenuit willen verstevigen. Alle vloeren moeten eruit, ook in de kelders. Daar gaan ze tachtig centimeter gewapend beton storten, anders is het pand niet bestand tegen een klap van 5 op de schaal van Richter. Op het beton komt een stalen constructie tot pal onder het dak."

En de geschilderde en rijkversierde plafonds? Wat gebeurt daarmee?

„Die kunnen eruit, zei de kerel van Arcadis, en 'alles wat eruit kan, dat kan er ook weer in'. Ja ja. Ze gaan ons huis compleet strippen en laten alleen de schil staan. Ik kan dat nauwelijks aanhoren. Als eigenaar probeer je een monument in zijn oorspronkelijke staat voor de gemeenschap in stand te houden. Het plan ligt nu ter goedkeuring bij de NAM. Daarna zijn wij aan zet. Maar mijn vrouw wil er niks mee te maken hebben. Ze vernielen je huis. Emotioneel is dat niet te hanteren."

Is er een alternatief?

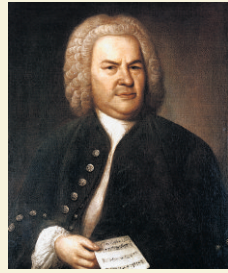
„Andere bureaus zeggen: je kunt de boerderij beter in de stutten zetten en die afbreken als de bevingen voorbij zijn. Dat duurt decennia, maar je behoudt het huis in zijn oorspronkelijke staat en glorie. Deze huizen zijn ook om hun interieurs rijksmonumenten."

Dus? Wat nu?

„Als de minister zo doorgaat met gaswinning en hij gaat op deze schaal verstevigen, dan vernielt hij Groningen. Daar is geen houden aan. Een *fact of life*, vindt Henk Kamp de aard-

Pionier en pacifist

Lambert de Bont (Raamsdonk, 1950) is een **polderjongen met pioniersbloed**. Zijn vader mocht een van de eerste boerenbedrijven in Oostelijk Flevoland beginnen. Als overtuigd pacifist weigerde hij in militaire dienst te gaan. Hij moest zijn tweede studie, medicijnen, afbreken en werd door

Defensie te werk gesteld bij de afdeling Kaakchirurgie in Groningen. Hij was van 1994 tot aan zijn emeritaat in 2012 hoogleraar mondziekten en kaakchirurgie.

Lambert de Bont **zingt en is Bach-adept**. „Van die muziek gaat een rust en een ongehoofde kracht uit, dat emotioneert."

bevingen. Dat hebben Groningers maar te slikken. Maar volgens mij is dit nog nooit vertoond, nergens in Nederland. Als GBB eisen wij dat de gaswinning zo veel mogelijk wordt teruggeschroefd, het is de veiligheid van Groningers die telt."

De aardbevingen gaan door, ook als de minister de gaskraan verder dichtdraait. Die zware klap voor kom je niet.

„Die is niet uit te sluiten. Maar alles wijst erop dat als je minder gas gaat winnen en als je dat langzaam doet en goed spreidt, het aantal aardbevingen afneemt. En het Gronings goud blijft in de grond zitten. Voor de generaties na ons - als die erachter zijn hoe ze de bevingen kunnen voorkomen."

Bewonersverzet

Sinds twee jaar is Lambert de Bont bestuurslid van de **Groninger Bodem Beweging**. Er zijn **2.600 huishoudens lid**.

De vrijwilligersorganisatie zet zich in voor de veiligheid van Groningers in het gaswinningsgebied, voor fatsoenlijke afhandeling van aardbevings-schade en voor regiocompensatie. Allemaal gesprekstema's aan de zogeheten **dialogtafel**, het regionale overleg met gaswinningsbedrijf NAM en het ministerie. De GBB schoof aan bij de besloten vergaderingen tegen de zin van sommige leden. Zij stapten over naar actiegroep **Schokkend Groningen**.

Een huis is een deel van jezelf, je veiligheid, je geborgenheid. Zijn de kinderen nog veilig?

Daarmee zullen Shell en ExxonMobil, de aandeelhouders van de NAM, niet akkoord gaan. Die willen nu verzilveren.

„Klopt. Die denken in winst- en verliescijfers en hebben de productie ingecalculeerd in hun meerjarenplannen. En dat is precies het probleem. Kamp danst naar het pijpen van een mijnbouwbedrijf dat in handen is van internationale consortia. Afspraken over het aardgas worden gemaakt in het 'gasgebouw', met Shell, ExxonMobil, GasTerra, Energie Beheer Nederland en de minister. Door een handvol personen die wij niet kennen. Buiten het zicht van maatschappelijke organisaties, zonder democratische controle. Maar aardgaswinning is geen autohandel, de veiligheid van de Groningers staat op het spel. De Onderzoeksraad voor Veiligheid belooft daar in een rapport over de gaswinning in Groningen harde noten over te kraken."

Dat onderzoek verschijnt over anderhalve week, op 18 februari. In het uitgelekte concept schrijven de onderzoekers dat de veiligheid van de Groningers bij de gaswinning jarenlang is genegeerd. Al in 1993 stond vast dat de aardgaswinning aardbevingen veroorzaakt. Maar de NAM en het ministerie hadden vooral oog voor de economische baten van het aardgas. De veiligheidsrisico's werden aanvankelijk ontkend en daarna stelselmatig genegeerd en gebagatelliseerd. Critici die dat aan de orde stelden werden weggehoond.

De NAM verzaakte haar zorgplicht, staat in het concept, en de onderzoekers plaatsen vraagtekens bij de dubbelrol van het ministerie van Economische Zaken, als gasexploitant en hoeder van alle andere belangen. Ook wordt het Staatstoezicht op de Mijnen, het KNMI en TNO een passieve houding verweten. De twee onderzoeksinstituten hadden het initiatief moeten nemen voor een 'onafhankelijk wetenschappelijk onderzoeksprogramma'.

Er leeft hier, zegt Lambert de Bont, „een enorme boosheid en miskenning. Er is geen Groninger meer die het probleem ontkent. Niemand. Ook niet in de stad. De schades daar afgelopen najaar zijn heel hard aangekomen. Men heeft zoiets van: het kan toch niet waar zijn dat er in de stad iets instort? Als er een stuk van de Martinitoren af zou vallen, die symboliek zou enorm helpen. De mensen voelen: het is kennelijk nog steeds niet genoeg. Moeten we dan wachten op de eerste dode?"

Klinkt daar niet ook een slachtoffer-element in door?

„Als je in de auto stapt, neem je bewust een risico, maar in je huis? Een

huis is meer dan een gebruiksartikel. Het is een deel van jezelf, je veiligheid, je geborgenheid. Zijn de kinderen nog veilig? Er zijn huwelijken die stuklopen omdat de een wil blijven en de ander weg wil, het gebied uit. De NAM zet je als persoon klem. Veel mensen dragen de last in stilte. Ik ken een boerin, zij kan er thuis niet over praten. Haar man en zoons willen het er niet over hebben. Die hebben een bedrijf en daar draait het om. Al stort de hele tent in."

Waarom blijven de Groningers rustig?

„Dat is geen fatalisme, dat is de volksaard. Groningers zijn heel sterk. Dat merkte ik toen ik hier als dokter kwam werken. Een jongen van tien was van de fiets gevallen, zijn gebit lag in puin. In Den Haag krijg je dan een speenvarken in je spreekkamer. Maar deze jongen gedroeg zich heroïsch: rustig en redelijk, koelbloedig en ingetogen. Zo van: ik draag dit. Het noodlot treft je, de kunst is het te hanteren. Dat is typisch Gronings."

Maar dit is geen noodlot, dit is misleiding, zegt u. Bovendien: deze aardbevingen worden door mensenhanden veroorzaakt.

„Dan zouden de Groningers zich met rechte rug naar hun eigen graf laten leiden. Dat laat de GBB niet gebeuren. Waarom denk je dat we elke maand voor overleg aan de dialogtafel zitten met het ministerie, de NAM, burgemeesters, een gedeputeerde en maatschappelijke organisaties?"

Is dat geen praattafel die actiegroepen monddood maakt? U mag komen opdrijven als een 'participatie-alibi-Ali' - de term is van David Van Reybrouck.

„Het is geen praattafel, het is een tegenkracht die dit gebied beschermt. We hebben mede dankzij dit overleg nu een aparte organisatie die de aardbevings-schade afhandelt. Er is op ons initiatief een programma van eisen voor een nieuw schadeprotocol uitonderhandeld. We laten eigen onderzoek doen naar waardevermindering en onverkooptbaarheid van huizen. En als GBB hebben we de veiligheid heel nadrukkelijk geagendeerd. We wilden alleen aanschuiven als de veiligheid een gesprekstema werd. En dan kom je vanzelf uit op de gaswinning en de hoeveelheid ervan."

De GBB verloor leden toen jullie mee gingen praten. Ze liepen over naar de actiegroep Schokkend Groningen.

„Die zeggen dat wij aan tafel zitten om het beleid van de minister te rechtvaardigen. Dat gevaar ligt op de loer. Nog steeds zijn er binnen de GBB mensen die zeggen: je moet eruit stappen. Maar als je dat doet sta je alleen aan de zijlijn te roepen met het risico op kennisachterstand. De dialogtafel praat met Henk Kamp. En als we hem bellen, krijg we hem aan de lijn. Onze verplichting is dat we onze invloed ook waarmaken. En daar ben ik zelf bij."

Gaat dat lukken met het oog op het Kamerdebat komende week?

„De gaskraan moet veel verder dicht, de veiligheid van de Groningers gaat voor. Dat vinden wij, dat vindt de tafel, dat vindt een meerderheid in de Tweede Kamer, regeringspartij PvdA inclusief.

Alleen: de vraag is of de minister van het kabinet de ruimte krijgt om het gasbesluit aan te passen. Zolang het belang van de schatkist zwaarder weegt dan de veiligheid van de Groningers, gaat dat niet gebeuren vrees ik."